

חיליהם במלחמת העצמאות

שי הפלי"מ, ימאי צי-הסוחר וצי-הדייג ומגוייסי הצי הבריטי לשעבר.

עם פרוץ פעולות האיבה, גויס חלק מהנ"ל לשורות הפלי"מ. ימאי צי-הסוחר שימשו "ימאים מקצועיים" בכלי שיט בעיקר, ומגוייסי הצי הבריטי לשעבר היוו גרעין של כוח-אדם מקצועי למתקני-החוף בעיקר, למספנות, לתיקור גים של מכונות, של ציוד ושל גופי כלייה-שיט. אנשי מח"ל תרמו גם הם את חלקם לצי הישראלי המתקדם.

מאחר שלא היה עדיין במדינה כל חימוש כבד שאפשר היה להקצותו לכוחות הים, חומשו כלייה-שיט בנשק-קל בלבד.

לעומת גרעין זה של הכוח הימי שלנו — אם כי דל בראשיתו — לא עמדו כלל ערביי ארץ-ישראל על החשיבות שבכוח-ימי. עם פרוץ פעולות האיבה לא היה, איפוא, ברשותם כל כוח-ימי שהוא.

עובדת העדר כוח-ימי יריב איפשרה, כמובן, לצי הישראלי הצעיר לשלוט במימי ישראל.

מבצעי הפלי"מ.

עם פרוץ פעולות האיבה הורחב ייעודו של הפלי"מ והוטלו עליו תפקידים נוספים, כגון סיוע בתובלה ימית לכוחות הקרקע (פעולה שהתבטאה בעיקר בקיום הקשר עם הגליל המערבי בתקופת ניתוקו). כבר בכיבוש יפו, ביצעו סירות-מוטור חמושות בנשק-קל פעולות מצור והטרדה במימיה. בכיבוש עכו גם הרעישו את העיר הנצורה מצד הים, באמצעות מרגמות ומכ"י שהוצבו על כלייה-שיט. נוסף לפעולות אלו, השתלטו אנשי הפלי"מ על נמל חיפה ועל קיסריה הערבית, וביצעו מבצעים נוספים.

הקמת השירות הימי וגידול כוחות הים.

היה זה יום ה-17.3.48 בו פרסם הרמ"א את הצו להקמת השירות הימי, שנודע אח"כ בשם חיליהם. מיד עם הקמת השירות, עמדו בפני המארגנים הבעיות הבאות בכל חומרתן:

- השגת כוח-אדם מקצועי.
- רכישת כלי-שיט, רכישת חימוש וציוד אחר הדרוש לתפעולם.
- הקמת בסיסים לצי המוקם, אשר יוכלו לספק לכלי-השיט את השירותים הדרושים להפלעתם.
- מיד עם הקמת השירות הימי — ובטרם פינו הבריטים

מטרתה של רשימה זו הנה לפרוש לפני הקורא את פרשת הולדתו של חיליהם הישראלי וגידולו בתקופת מלחמת-העצמאות (עד לשביתת הנשק), וכן לגולל לפני הקורא את פרשת מבצעיו של חיליהם הישראלי בתקופת מלחמת-העצמאות — פרשה המוכרת רק למעטים כיום.

אין לראות רשימה זו כהיסטוריה הרשמית של חיליהם במלחמת-העצמאות, מאחר שלא נכתבה במגמה כזו. היא כללית ביותר, אינה מפורטת, מעלה רק את חלקן של העובדות ואינה יורדת לניתוח המבצעים הימיים. מטעם מים שונים מתעלמת הרשימה ממספר מבצעים.

בכתיבת הרשימה התבססתי על החומר שברשות הענף להיסטוריה שבמטה הכללי, כפי שנאסף ורוכז ע"י ר/סרן טירר מחיליהם; במידה רבה ידועים לי הדברים ידיעה בלתי-אמצעית.

התקופה שלפני הקמת השירות הימי—הפלי"מ.

ראשיתו של חיליהם נעוצה בפלוגה הימית (פלי"מ) אשר הוקמה בשנת 1943 במסגרת הפלמ"ח. היא נועדה בראש וראשונה להכשרת אנשי פלמ"ח לימאות, כדי שיוכ"ז לפעול למען העלאת העולים לארץ, ובמידת הצורך יוכלו גם להעביר אנשים ונשק מנקודת חוף אחת לשניה. פלוגה זו היותה את היסוד לחיליהם של היום. בשנות 46—1945, עם תחילת עליה ב' בקנה-מידה רחב, הוכשרו הימאים בקצב גובר והולך, ונמצאו בכל אנית-מעפילים ובכל מקום באירופה ממנו הפליגה אי פעם אנית-מעפילים. לצורך האימונים שימשו סירות-מפרש פתוחות, ולעתים גם ספינות-דייג קטנות — לאימון מתקדם.

עם פרוץ פעולות האיבה העמדו לרשות הפלי"מ — נוסף לסירות האימונים — מספר סירות-מוטור קטנות ושתי ספינות ממש, ביניהן ספינת דיג קטנה אשר תוקנה והוכ"ז שרה לפעולה. למרות אטיותן, היו הספינות בנויות מחכת, ובהשוואה לכלייה-שיט שקדמו להן בשירות הפלי"מ, היו אלה "אניות" של ממש.

את הפוטנציאל בכלי-שיט לכוח ימי בעתיד, היה בעיקר "צי-הצללים". בצי אניות המעפילים לשעבר (אשר הבריטיים העמידו בנמל חיפה) על כלייה-שיט השונים שבו, שהזיכירו ברובם "צללים" של כלייה-שיט, נמצאו גם אניות הראויות עדיין לעבור אורחות ימים.

את הפוטנציאל בכוח-אדם לצי העתיד, היוו פרט לאנ-

את נמל חיפה — הוחל בהכשרת הטובות שבאניות „צי הצללים“.

האניה הראשונה שהוכשרה שימשה בעבר כשוברת קרח במשמרה-החופים של צי ארה"ב. מיד לאחר הכשרתה החלו בהכשרת אניה שניה, גם היא מ„ותיקות“ משמרה-החופים של צי ארה"ב בעבר, כן הוכשרו שתי קורבטות, ששימשו בעבר בשירות הצי הקנדי.

ב-21.6.48 הפליגה האניה הראשונה למעגן תל-אביב ושם חומשה. ב-9.6.48 הפליגו לת"א גם האניה השניה ואחת הקורבטות — ואף הן חומשו שם. ואילו הקורבטה השניה נכנסה לשירות כעבור חודש בקירוב.

עם צאת הבריטים את חיפה, ב-30.6.48, השאירו אחריהם שלוש סירות של משמרה-החופים, אשר הוכנסו, כמוכן, מיד אל הצי המוקם.

עם הקמת צה"ל ב-15.5.48, הוחל בגיוס כללי גם לחיילים, כשאנשי הפלי"מ מהוים את גרעינו. ימאי צי-הסוהר ומגויסי הצי הבריטי לשעבר גויסו גם הם בחלקם לחיל-הים, כפי שהוזכר כבר. הראשונים כ„ימאים מקצועיים“, נשלחו בעיקר לכלי-השיט, ואילו הסוג השני, בעיקר בעלי-מקצוע, עסקו במקצועות הנדסה ימית והיוו את הגרעין להקמת מספנות. אנשי הפלי"מ היוו את עיקר השלד הפיזי קודי. מספר מצומצם של אנשי מח"ל היה בצמרת הפיקוד של החיל, ואילו אנשי מח"ל אחרים נמצאו בתפקידים שונים בחיל — אולם רק מעטים מהם היו אנשי צי-מלחמתי בעבר.

כבסיס עיקרי לצי נבחר נמל חיפה.

כוחות הים של מדינות ערב, האפשרויות הפתוחות בפניהן ומשמעותן.

עד לפלישת מדינות-ערב שלט חיל-הים במימי ישראל. ברם עם הפלישה, השתנו יחסי הכוחות מעיקרם. מצרים היתה המדינה היחידה בין מדינות ערב, אשר לרשותה עמד כוחימי ראוי לשמו באותו זמן. במחצית שנת 1948 מנה הצי המצרי עשרות אחדות של כלי-שיט שונים בנפח כולל של כ-20 אלף טון.

יתכן וחלק מכלי-שיט אלה היה מיושן במקצת, אולם מרביתם היו במצב מעולה וחימוש הימי היה מקורי כבכל אניה מטיפוס דומה בכל צי מלחמתי אחר, וצוותיהם היו פהוגה או יותר מאומנים.

כלי השיט העיקריים היו:

- 3 שולות-מוקשים גדולות (טיפוס בריטי — „אלג'ריין“), כל אחת בנפח של אלף טון בקירוב.
- 4 אניות הובלה מזוינות, שונות בגדלן ובמבנן.
- 8 שולות מוקשים חופיות בנות 200 עד 300 טון כל אחת.

● כן כלל הצי המצרי מספר סירות-משמרה-חופים חמושות קל, וכשני תריסרים של נוחותות מטיפוסים שונים, רובן קטנות וחמושות רק בחלקן.

כוח-האדם בצי המצרי — אם כי לא עמד על רמה מקצועית גבוהה ביחס לציים אחרים — היה בכל זאת בעל ותק מסוים ורגיל בהפעלת כלי-השיט שלו, ומה גם שנהגה מעזרת מדריכים שהושאלו לו ע"י הצי הבריטי.

לשימוש הצי המצרי עמדו מספר בסיסים, שהעיקריים שבהם היו אלכסנדריה ופורט-סעיד. בשני נמלים אלה היו מתקנים משוכללים לאניות צי מתקופת מלחמת-העולם השניה.

האפשרויות שהיו פתוחות לפעולה בפני הצי המצרי הן אלה:

- הטלת הסגר ימי על ישראל;
- התקפות על נמלי ישראל;
- הרעשה מהים על מרכזי תעשייה וישוב לאורך החוף;
- סיוע מן הים לכוחות הקרקע — הן באש תותחים והן בתובלה ימית;
- נחיתות ופשיטות.

להלן ניתוח תמציתי של תוצאות כל אחת מהפעולות הנ"ל לגבינו, אילו היו נוקטים אותה נגדנו:

1. הטלת הסגר ימי.

מאחר שמדינתנו גובלת מכל עבריה במדינות ערב, הרי שהפתח היחידי להבאת אספקה וציוד הנו בדרך הים. אפשר היה אולי להביא לארץ נשק-קל בכמויות קטנות בדרך האויר, אולם ברור כי מזון לאוכלוסיה, חומר גלם לתעשייה, דלק (הן לרכב צבאי ואזרחי והן למטוסים), חיי-מוש כבד וציוד מלחמתי אחר בקנה-מידה של ממש — אפשר היה להביא אך ורק בדרך הים.

גם אם גניח שבמספר כלי-השיט שעמדו לרשותו לא היה האויב מסוגל להטיל עלינו הסגר מלא, ואחוז מסויים של אניות-האספקה והרכש היה מסתנן ומגיע בכל זאת לארץ, היה הנזק שנגרם כתוצאה מאי-הגעתן של האניות האחרות — הן בשטח הצבאי והן בשטח הכלכלי — חמור ביותר.

בתקופה שלפני ההפוגה הראשונה לא היה עדיין לישראל כוח אוירי של ממש, ולא היה קשה לצי המצרי להטיל הסגר צמוד, דהיינו: סמוך לנמלי ישראל ולחופיה. הסגר כזה קל יותר לביצוע ודורש פחות כלי-שיט להטלתו.

לא יקשה לתאר את התוצאות מרחיקות-הלכת שהסגר ימי עלול היה לגרום לכל המערכה כולה. כפות-המאזניים היו אז מאוזנות כמעט, ולא הרבה היה דרוש כדי להטותן לצד הבלתי נכון.

המצרים לא עשו כל ניסיון מעשי להטיל הסגר על ישראל או לפגוע בכלל בנתיבי האספקה למדינה.

2. התקפות על נמלים.

להתקפות על נמלים שתי מטרות:

א. למנוע את הנמלים מלשמש לאניות כמעגן וכמקום פריקה וטעינה.

ב. למנוע שימושם כבסיסים אפשריים לצי ישראלי

בעתיד.

שתי המטרות אפשר להשיג ע"י פגיעה במתקני הנמל, בין אם ע"י הרעשות מהים או הפצצות מן האויר — ובין אם ע"י חסימת הנמל ע"י טיבוע אניה ישנה בפתחו — שהוא לרוב צר למדי — וע"י כך למנוע מכל כלי-שיט את אפשרות השימוש בו (מוקשים ימיים לא היו בשימוש שני הצדדים במלחמת-העצמאות). הוצאת מתקני הנמל מכלל שימוש, דומה בהשפעתה להסגר ימי על המדינה, מאחר שקצב הפריקה והטעינה של האניות מואט בהרבה.

3. הרעשת מרכזי תעשייה וישוב.

הרעשות מן הים של מרכזי תעשייה, צומתי תחבורה ומרכזי ישוב — עיקר מטרתן להוציא מכלל שימוש מטרות בעורף, באזור החוף. ערכן הוא פסיכולוגי בעיקר — במיור-חד בהרעשת מרכזי ישוב. וזאת, למעשה, רצו המצרים להשיג בשתי התקפות-הנפל שלהם על תל-אביב, כפי שיוזכר להלן.

4. סיוע מן הים לכוחות הקרקע.

בתנאים שלנו יש ערך רב לסיוע ארטילרי מן הים לכוחות הלוחמים באזור החוף (כמוזכר לעיל היו האניות המצריות חמושות בתותחים בעלי קליבר של 4 אינטש ו-3 אינטש).

חשיבות ניכרת בתנאים אלה היתה גם לתובלה ימית — להובלת תגבורות וציוד — מבסיסים במצרים לאזור רצועת עזה. המצרים בחרו רק בחלק הסביל של הסיוע — תובלה ימית.

5. נחיתות ופשיטות.

ערכן הממשי של פעולות נחיתות ופשיטות — בין אם נחיתה במגמה להקים ראש גשר (או להתחבר עם כוחות צבא מנותקים או מתקדמים) ובין אם פשיטה במגמה לבצע פעולה מוגבלת — הגו בזה שהמגן אינו יכול לדעת היכן בדיוק תבוצע הפשיטה או הנחיתה.

כדי להתגונן בפני סכנה כזו, חייב המתגונן להחזיק כוחות צבא מספיקים במספר נקודות לאורך החוף, שיהיו מוכנים תמיד לעמוד בפני כל מקרה מסוג זה. כוחות צבא אלה יחסרו במקום אחר, שבו הנם חיוניים יותר.

באותו זמן אי אפשר היה עוד לחשוב אפילו על הצבת סוללות חותחי חוף — ולוא גם להגנת נקודות חיוניות בלבד.

כוח אוירי גם הוא לא היה יעיל ביותר להגנה מפני סכנת נחיתה בפינה זו של ים-התיכון המזרחי. עקב קרבת בסיסי האויב — ניתן לכלי-השיט לעשות את הדרך הקצרה בחסות האפלה, ובעיקר בחורף, כשהלילות ארוכים יותר.

תכנית חיל-הים הישראלי

אותה תקופה החלו לפעול בחו"ל לרכישות כלי-שיט (כבר מחודש מרס 1948, ואולי אף קודם לכן). נרכשו כלי-שיט מסוגים שונים — מהם גם כאלה שיתכן כי לא היו חיוניים באותה תקופה.

מיד לאחר כניסתן לשירות נשלחו כל „אניות-הקרב“ הישראליות למרחב ת"א והדרום — להגנה עליו בפני התקפות צי האויב (בחיפה ישבו עדיין הבריטים ולא היה קיים חשש שהאויב יתקוף עיר זו).

התקופה עד להפוגה הראשונה.

עד להפוגה הראשונה אפשר לציין רק שני מבצעים אשר ביצע הצי המצרי, ואשר לשניהם נועד למעשה ערך פסיכולוגי:

ביום 2.6.48 הורעשה קיסריה העברית ע"י אנית-האויב — כנראה שולת-מוקשים גדולה. נורו כ-15 עד 20 פגז, אך לא נגרמו כל נזקים או אבדות.

ביום 4.6.48 הרעישו את תל-אביב ארבע אניות אויב, וגסונו מבלי שגרמו כל נזק ממשי (פרטים ראה להלן).

חיל-הים הישראלי גילה תפיסה בריאה יותר של שימוש בכוח-הימי שעמד לרשותו.

פעולות חיל-הים עד להפוגה ראשונה כללו:

סיוע בתובלה ימית וסיוע ארטילרי לכוחות הקרקע; נסיון ביצוע פשיטות בחופי האויב; ליווי אניות מעפילים ורכש; סיורי-חוף והגנה על חוף תל-אביב ועל האניות שעגנו במימיו (כולל הגנה נ"מ).

להלן הנבחרים שבמבצעי חיל-הים באותה תקופה:

א. בימים ה-13—15.5.48 הועברו 300 חיילים חמושים לגליל המערבי המנותק (לחופי נהריה) ופוננו משם נשים וילדים שהועברו לחיפה.

ב. בימי כיבוש יפו ועכו, הטילו סירות-מוטור-חמושות מצור על תנועת סירות-אויב במימי אותן הערים.

ג. ב-4.6.48 ניסה האויב לתקוף את תל-אביב מהים. ארבעה כלי-שיט של האויב, שכללו: שולת-מוקשים גדור-לה, אנית-אספקה חמושה ושתי נחתות-טנקים חמושות, נראו מתקרבים לתל-אביב. אותה שעה היתה רק אניה אחת בשירות פעיל. אניה זו, חמושה בשני תותחים נ"מ בני 20 מ"מ בלבד, ניסתה לתקוף את אניות-האויב. נפתחה עליה אש תותחים, אשר פגעה בה שתי פגיעות ישירות (במקרה לא נגרם לה כל נזק).

לאחר ששני מטוסי פיפריקב („פרימוסים“) „הפציצו“

מהאוויר — ועם חשכה — נסוגה שייטת האויב. עד היום לא ברורה כלל כונת האויב בהתקפה זו — כנראה התכוון להרעיש את תל-אביב, אלא שלא חזה מראש כל התנגדות שהיא.

ד. ב-11.6.48, כשעה לפני כניסת ההפוגה הראשונה לתוקפה, פגשה שייטת הקרב הישראלית, שמנתה אז שלוש אניות, באנית-אספקה חמושה של האויב („אמירה פאור-זיה“). האויב ציית לפקודת אניותינו להפליג עמו, אך לאחר זמן נתקבלה הוראה מהמפקדה לשחררה — וחבל.

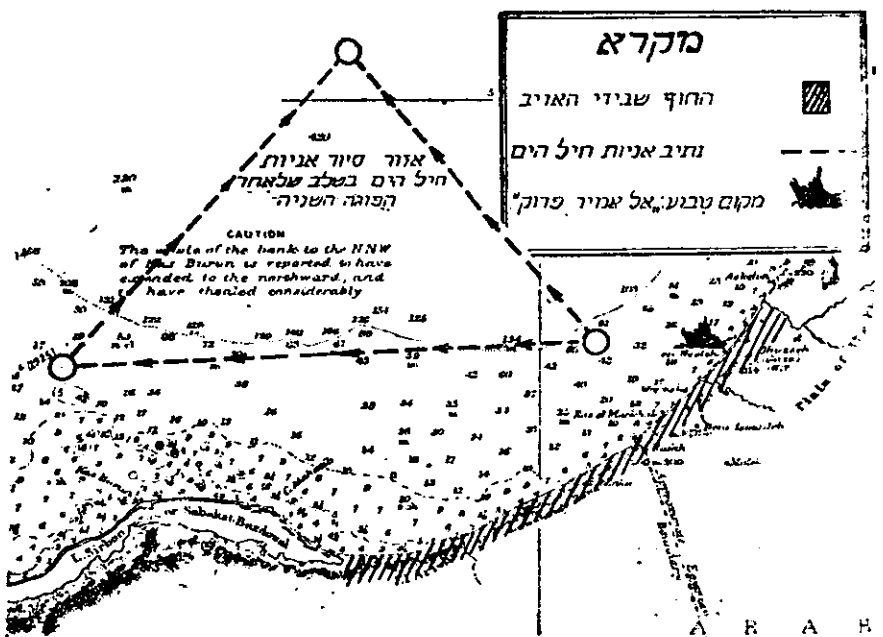
בין ההפוגה הראשונה לשנייה.

עם תום ההפוגה הראשונה חלה עליה ניכרת בכוחות חיל-הים. הגיעו לארץ כלי-שיט אשר נרכשו בחו"ל: מספר פירות-משמר-חופים וסירות-מוטור, נחתות-טנקים אחדות וציידת-צוללות (P.C. Patrol Craft) בנפח של כ-600 טון, ששירתה מקודם בצי ארה"ב. אחת האניות שהוכשרו לראשונה הוצאה משירות — ובמקומה הוכנסה אניית-המעפילים בנפח של 600 טון.

עם תום ההפוגה הותקנו על הקורבטות תותחים של פמש. היה זה צעד גדול קדימה, ואף-על-פי-כן עדיין לא איתה קיימת שיטה אחידה לבקרת אש.

באותה תקופה חומשו גם ספינות-המשמר בתותח נ"מ בן 20 מ"מ כנשק עיקרי, ונוסף לכך גם במכ"י.

עם חימושן החדש של האניות, החלו להפעילן להרעשת עמדות האויב ברצועת עזה-אשקלון ובחיפוש אחר אפשרות מגע עם אניות האויב. ספינות-המשמר שימשו לשיבוש דרכי התחבורה של האויב אשר ביבשת לאורך החוף, בעיקר בין עזה לאשקלון. בעת פינוי אשקלון במיוחד, התקרבו הספינות סמוך לחוף והיו זורעות הרס בין טורי המכונות שנסעו על חולות שפת-הים. כן מנעו מן האויב שימוש כלשהו בכלי-השיט שלו.

מפה 1. איזור סיוור אניות חיל הים בשלב שלאחר הפוגה ראשונה, וצינו מקום טיבוע „אל-אמיר פרוק“

ראויים לציון מספר מבצעים מתקופה זו:

א. זמן קצר לאחר תום ההפוגה, בעת הפצצה על ת"א — הופצצו גם אניות חיל-הים שסיירו במימי תל-אביב. מטוס דקוטה אחד הופל באש תותחי האניות — הישג ראוי לציון לצי הצעיר.

ב. ביום 19.10.48 תקפו שתי הקורבטות ואניה נוספת אניה מצרית, כנראה קורבטה, שהעלתה תגבורת בחוף אשקלון. התפתח קרב תותחים. האניה המצרית נסוגה מיד דרומה, והצליחה להתחמק מאניות חיל-הים. מיד עם ניתוק המגע עם אנית האויב, תקפו 5 מטוסי ספיטפייר את אניות חיל-הים בהפצצות צלילה ובאש תותחים. מטוס מצרי אחד הופל. לאניות נגרמו נזקים מבוטלים מרסיסי פצצות, שתוקנו בו בלילה.

ג. ערב הכנס ההפוגה השניה לתקפה, סירה שייטת-הקרב הישראלית בדרום, ועם ערב נתקלה במימי עזה באנית אספקה חמושה ובשולת-מקושים חופית של האויב, אשר הביאו תגבורת בדרך הים. כתוצאה מפעולה מוצלחת של השייטת הישראלית, טובעה אנית האספקה „אל אמיר פאורוק“ ושולת-המקושים ניזוקה קשה. לאניותינו לא נגרם כל נזק.

פעולה מוצלחת זו גרמה למפנה במערכה בים, ומכאן ואילך לא נראו יותר אניות הצי המצרי במימי הדרום. חיל-הים הישראלי השיג שוב את השליטה בים.

לאחר ההפוגה השנייה.

לאחר ההפוגה השניה לא נוספו כלי-שיט, אולם לעומת זאת הורכבו על אניות שייטת-הקרב תותחי-שטח ימיים שנרכשו בחו"ל.

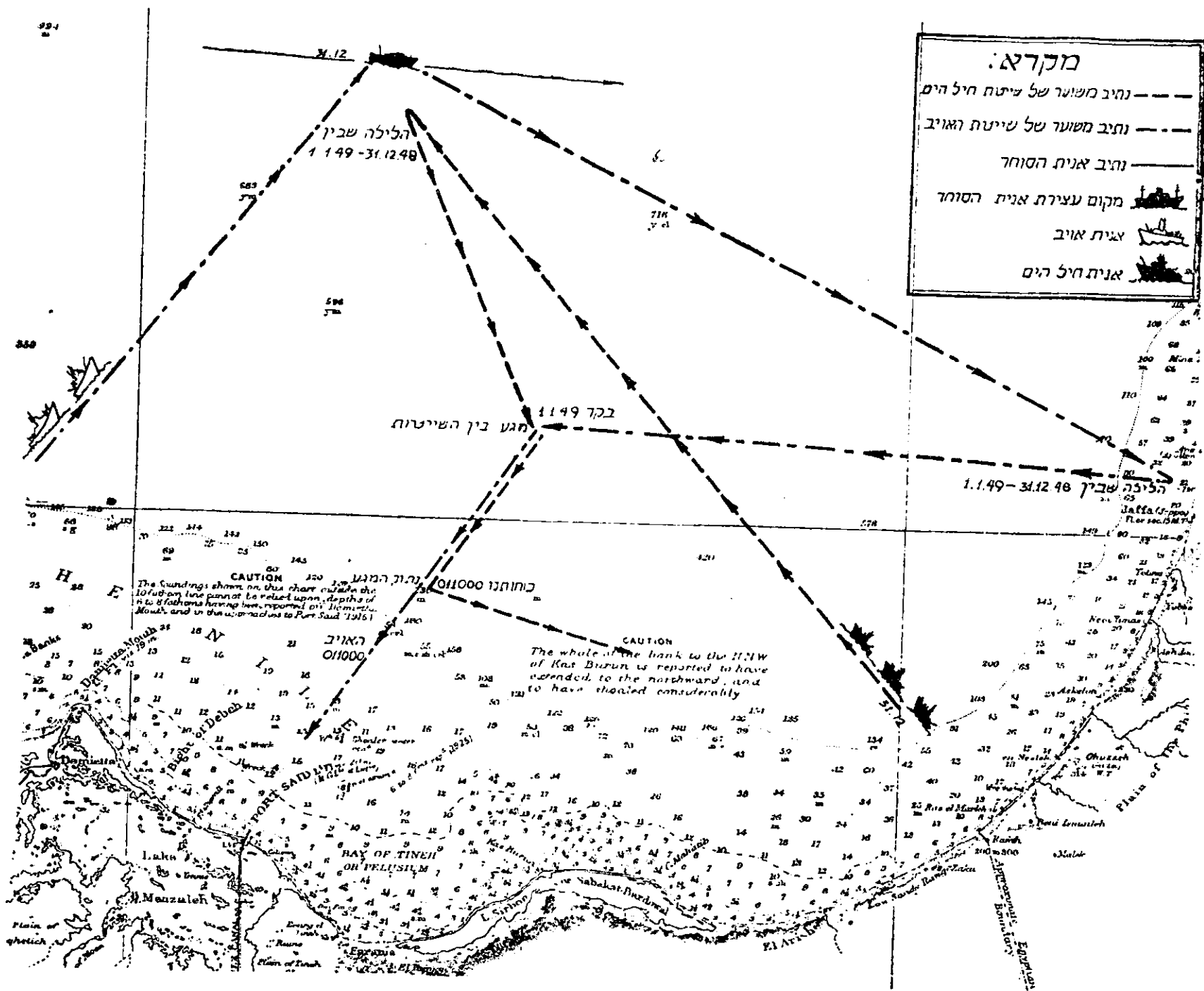
במסגרת מבצע „עין“ שוטטה שייטת-הקרב הישראלית במימי הדרום, מחופי רצועת עזה ועד אחרי אל-ערیش, במטרה למנוע את האויב מקבלת כל תגבורת וציוד בדרך הים.

מדי לילה בלילה הרעישו שייטת-הקרב את עזה, ולעיתים קרובות הורעשו גם רפיח ואל-ערیش. מידת הנזקים שנגרמו ע"י הפגזות אלו, אינם ידועים. אולם אם כי ערכן היה בעיקר פסיכולוגי — יש להניח שגרמו גם נזק לא מעט למתקני החוף.

הצי המצרי לא הופיע בזירה זו עד ליום 31.12.48, היום בו נתקבלה הידיעה ששתי אניות מצריות (קורבטה ושולת-מוקשים גדולה) עצרו אניית-סוחר שהיתה בדרך לישראל.

שייטת-הקרב הישראלית קיבלה הוראה להפליג מיד למקום המאורע. בלילה נתקבלה הידיעה שהאויב ניסה להרעיש את תל-אביב. מטוס-סיוור גילה עם שחר את מקומן של אניות האויב — ובבוקר נתקלה בהן שייטת-הקרב הישראלית.

התפתח קרב תותחים קצר בטוחות-תותחים מכסימלי —

מפה 2. שחזור משוער של מבצעי האויב בשלב שלאחר הפוגה שניה, ופעילות כוחותינו — בתאריכים 1.1.49 31.12.48

מאות, נמצא כי כל תקופה ותקופה גתיחדו לה קוראופי משלה.

א. התקופה שלפני התערבות מדינות ערב.

למול הכוח-הימי הישראלי המוקם לא עמד כל יריב. למרות עובדה זאת המשיכה המדינה בפיתוח כוח ימי זה — צעד הגיוני ביותר לאור התערבות מדינות ערב בשלב מאוחר יותר.

ב. התקופה שלאחר התערבות מדינות ערב — ועד להפוגה הראשונה.

מול חיל-הים הישראלי עמד בתקופה זו הצי המצרי, אשר עלה עליו בנפח אניתיו ובטיב חימושו. האויב ביצע שתי התקפות בלבד — שתיהן בעלות ערך מועט: האחת על קיסריה העברית, שהיתה ידועה כ"בסיס" של חיל-הים, והשניה על תל-אביב — פעולה שלא השיגה את מטרתה. העדר יזמה מצד האויב איפשר לחיל-הים הצעיר להת-פתח ולהתארגן עד כדי כך, שיכול היה, בשלב מאוחר

והאניות המצריות נסוגו לעבר פורט-סעיד במלוא מהירותן. בו בזמן הפציץ מטוס של חיל-האוויר את האניות המצריות מגובה רב — אולם ללא תוצאות, כנראה. אניות חיל-הים ניסו לחדש את המגע עם אניות האויב, אולם כתוצאה מנסיגתן של האחרונות לעבר בסיסן נאלצו אניות חיל-הים לזנוח מטרה זו במרחק קטן מפורט-סעיד, ולחזור לזירת עזה-אל-עריש.

אותו לילה הורעשה עזה פעם נוספת מהים.

הרעשות החוף הרבות לא גשארו ללא-מענה מצד האויב. זרקורים בעלי עצמה חזקה וסוללות תותחים הוצבו בגורת החוף. בכל פעם שהאניות התקרבו לחוף, היתה נפתחת עליהן אש חזקה. למרות זאת אירע מקרה אחד בו נפגעה קורבטה פגיעה ישירה מאש תותחי החוף. הנזק שנגרם היה קל. היו אמנם מספר פצועים קשה — אך האניה המשיכה בפעילותה הרגילה.

* *

בסכמנו את אופי פעולותיו של חיל-הים במלחמת העצ-

יותר, להתמודד עם הצי המצרי במגמה לנסות להוציא מידיו את השלטון בים.

ג. התקופה שבין ההפוגה הראשונה לשנייה.

בשלב זה של המערכה, לאחר הוספת כלי־שיט וחימוש, כנזכר לעיל, נטל חיל־הים את היזמה לידי ועבר לתוקפנות.

בשלב זה מתמודדות אניות חיל־הים עם אנית הצי המצרי לראשונה. מנקודת־ראות טקטית, נסתיים קרב זה ללא תוצאות של ממש — אולם הוכיח שאנשי חיל־הים הישראלי עולים ברוח־הקרב על אנשי הצי המצרי.

הצי המצרי לא ניסה לתקוף את חופי ישראל או להכריע את חיל־הים בקרב.

בסיום שלב זה מוכיח חיל־הים את יעילותו ואת רוח הקרב שלו ע"י טיבוע אנית־הצי המצרי במימי עזה — מבצע המסמל את עליונות חיל־הים על הצי המצרי.

ד. התקופה שלאחר ההפוגה השנייה.

בשלב זה — לאחר שחיל־הים הישראלי הוכיח שידע לנצל הזדמנויות שניתנו לו, ע"י כך שגילה יזמה ותוקפנות ללא חת — הוא נטל לידי ממש את השליטה בים בזירת עזה—אל־עריש (אשקלון נכבשה בינתיים ע"י כוחותינו). שליטתנו בים התבטאה בעובדה שבמשך כל התקופה שבין ההפוגה השנייה לשביתת הנשק, לא נראה בזירה זו כל כלי־שיט מצרי.

במגמה להרים את רוח אנשיו ניסה האויב לבצע פעולה תוקפנית כל שהיא. יחידה בת 2 אניות עצרה אניית סוחר שהפליגה לישראל — והמשיכה אח"כ בהרעשת תל־אביב מהים. על פעולה זו — ספק מבצע בודד ספק נסיון לחזור וליטול את היזמה בים — הגיב חיל־הים בהחלטתיות ובמרץ:

יחידות חיל־הים יצאו לקראת האויב, תקפו אותו ואל־צוהו לסגת לבסיסיו ולחפש בהם מחסה.

מנקודת ראות טקטית לא הביא קרב זה לידי כל תוצאות של ממש — אולם מבחינה אסטרטגית היה זה שוב נצחון לחיל־הים: היה זה נסיונו האחרון של הצי המצרי לבצע פעולה כל שהיא בים במלחמת־העצמאות.

מאז ועד לשביתת הנשק היה הצי המצרי כאבן שאין לה הופכין.

* * *

יתכן והקורא שאינו מצוי אצל עניני ים, אם ינסה לנתח את המערכה בים כדי להפיק ממנה לקח לעתיד, עלול להגיע למסקנה, שכוחות הים של אויב אינם מהוים כל סכנה של ממש לישראל; והראיה לכך היא, שלא ביצעו כל פעולה אשר השפיעה ישירות או בעקיפין על המערכה הכללית.

אולם טעות תהיה להסיק מסקנה מעיָרו, כי האויב אף־הוא אינו קופא על שמריו. צבא הגנה לישראל חייב, איפוא, להגדיל כוחו בים — ממש כביבשה ובאור, ואולי אף יותר.

